

تقدیر و سپاس

نگارش این رساله ممکن نمی شد اگر استاد ارجمندم آقای دکتر پورنامداریان بنده را راهنمایی نمی -
کردند. نظرات ایشان همیشه راهنما و مشکل گشای بنده بود. همچنین مشاوره های راهگشای اساتیدم آقایان دکتر
دبیرمقدم و دکتر رادفر بسیاری از مشکلات را برای بنده مرتفع نمودند. همچنین تشکر می شود از سرکار خانم
دکتر افراشی و جناب آقای دکتر جمکرانی که مرا از نظریات ارزشمند خود محروم نکردند.

خانواده ام و بویژه همسرم در راه نگارش این رساله متحمل سختی هایی شدند که از همه ی ایشان

سپاسگزارم.

تقدیم به همه ی کسانی که به زبان فارسی می اندیشند

فهرست

١	فصل اول: مقدمه
٧	فصل دوم: پیشینه‌ی مطالعات
٧	١-مقدمه
٨	٢- بلاغت عربی
٩	٢-١- عصر عباسی اول
١٠	٢-١-١- جاحظ
١٣	٢-٢- عصر عباسی دوم
١٥	٢-٢-١- البدیع
١٥	٢-٢-٢- نقد الشعر
١٦	٢-٢-٣- نقد النثر
١٧	٢-٢-٤- النکت فی اعجاز القرآن
٢٠	٢-٢-٥- اعجاز القرآن باقلانی
٢١	٢-٢-٦- اعجاز القرآن قاضی عبدالجبار
٢٥	٢-٢-٧- عیار الشعرا

۲۵	۲-۲-۸- الصناعتین
۲۶	۲-۲-۹- العمده فی صناعه الشعر
۲۶	۲-۲-۱۰- سر الفصاحه
۲۸	۲-۲-۱۱- خلاصه مباحث
۳۰	۲-۳- جرجانی
۳۴	۲-۳-۱- نظم
۳۵	۲-۳-۱-۱- کلام
۳۸	۲-۳-۱-۲- نحو
۳۹	۲-۳-۱-۳- دوباره نظم
۴۱	۲-۳-۱-۴- بافت
۴۴	۲-۳-۲- انسجام
۴۴	۲-۳-۲-۱- وصل و فصل و استیناف
۵۰	۲-۳-۲-۲- دیگر حروف ربط
۵۱	۲-۳-۲-۳- دیگر ابزارهای انسجامی
۵۱	۲-۳-۲-۳-۱- شرط و جزای شرط
۵۲	۲-۳-۲-۳-۲- استثنا
۵۲	۲-۳-۲-۳-۳- تقسیم و جمع

۵۲	۲-۳-۳- تعریف فصاحت و بلاغت
۵۴	۲-۳-۴- نکات بلاغی
۵۵	۲-۳-۴-۱- تقدیم و تاخیر
۵۵	۲-۳-۴-۱-۱- تقدیم کلمه در کلام استفهامی
۵۹	۲-۳-۴-۱-۲- تقدیم فعل مضارع
۶۰	۲-۳-۴-۱-۳- تقدیم و تاخیر در کلام منفی
۶۱	۲-۳-۴-۱-۴- تقدیم و تاخیر در کلام مثبت
۶۱	۲-۳-۴-۱-۵- اشتغال
۶۸	۲-۳-۴-۲- حصر و قصر
۷۴	۲-۳-۴-۳- نفی
۷۴	۲-۳-۴-۴- انواع خبر
۷۵	۲-۳-۴-۵- تفاوت اسم و فعل در اثبات
۷۶	۲-۳-۴-۶- حال
۷۹	۲-۳-۴-۷- حذف
۸۵	۲-۳-۵- خلاصه مباحث
۸۹	۲-۴- زمخشری
۹۰	۲-۴-۱- انسجام

۹۱	۱-۱-۴-۲- عدم عطف
۹۱	۱-۱-۴-۲- کمال اتصال
۹۲	۱-۱-۴-۲- کمال انقطاع
۹۲	۱-۱-۴-۲- فهرست کردن
۹۳	۱-۱-۴-۲- سوال و جواب
۹۵	۱-۲-۴-۲- عطف
۹۵	۱-۲-۴-۲- هم‌راستا
۹۸	۱-۲-۴-۲- متفاوت
۱۰۰	۱-۳-۴-۲- نوع جملات عطف شده
۱۰۲	۱-۴-۴-۲- دیگر معانی «و»
۱۰۳	۱-۵-۴-۲- دیگر ابزارهای عطف
۱۰۳	۱-۵-۴-۲- «ف»
۱۰۸	۱-۵-۴-۲- «ثم»
۱۱۲	۱-۵-۴-۲- تفاوت «و» با «ف»
۱۱۶	۱-۵-۴-۲- تفاوت «ف» با «ثم»
۱۱۸	۱-۵-۴-۲- تفاوت «ام» با «او»
۱۲۰	۱-۶-۴-۲- استیناف

۱۲۵	۷-۱-۴-۲- شرط و جزای شرط
۱۲۵	۱-۷-۱-۴-۲- نوع جملات شرط و جزای شرط
۱۲۶	۲-۷-۱-۴-۲- ابزارهای شرط
۱۲۷	۸-۱-۴-۲- استثنا
۱۳۱	۹-۱-۴-۲- استدراک
۱۳۱	۱۰-۱-۴-۲- استطراد
۱۳۲	۱۱-۱-۴-۲- التفات
۱۳۶	۱۲-۱-۴-۲- جمله معترضه
۱۳۷	۱۳-۱-۴-۲- ارجاع
۱۳۷	۱-۱۳-۱-۴-۲- این/آن
۱۳۸	۲-۱۳-۱-۴-۲- ضمیر
۱۳۸	۳-۱۳-۱-۴-۲- فرق اسم و ضمیر
۱۳۸	۴-۱۳-۱-۴-۲- معرفه و نکره
۱۴۰	۱-۱۳-۴-۱-۲- کارکردهای معرفه
۱۴۲	۱-۲-۴-۲-۱۳-۴-۲- کارکردهای نکره
۱۴۶	۱-۲-۴-۱۴- حذف
۱۴۷	۱-۱۴-۱-۴-۲- ایجاز به حذف

۱۵۰	۲-۱۴-۱-۴-۲- شرط و جزای شرط
۱۵۱	۱۵-۱-۴-۲- سامان‌بندی واژگانی
۱۵۱	۱۵-۱-۴-۲- ۱- تکرار
۱۵۴	۲-۱۵-۱-۴-۲- ذکر و عدم ذکر
۱۶۳	۱-۴-۲- ۱۵- ۳- عموم و خصوص
۱۶۵	۱۵-۱-۴-۲- ۴- ایضاح بعد ابهام
۱۶۸	۱۵-۱-۴-۲- ۴-۱- گروه اسمی
۱۶۹	۱-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» در معنای غایت
۱۶۹	۲-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» در معنای بیان جهت
۱۷۱	۳-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» به معنای اضافه
۱۷۳	۴-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» به معنای بیان و تبیین
۱۷۴	۵-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» به معنای تبعیض
۱۷۵	۶-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» به معنای استغراق
۱۷۵	۷-۱-۴-۱۵-۱-۴-۲- «از» زائده
۱۷۶	۲-۴-۲- فرانش متن
۱۷۶	۱-۲-۴-۲- انحصار
۱۷۶	۱-۱-۲-۴-۲- آغازگرهای هم‌سنگ

۱۷۷	۲-۱-۲-۴-۲- اسنادی سازی
۱۷۸	۳-۱-۲-۴-۲- تقدیم و تاخیر
۱۸۰	۲-۲-۴-۲- کانون
۱۸۱	۳-۲-۴-۲- ضد انحصار
۱۸۳	۴-۲-۴-۲- برجسته سازی
۱۸۳	۱-۴-۲-۴-۲- ویژگی بخشیدن
۱۸۴	۲-۲-۴-۲-۴-۲- موضوع شدن
۱۸۹	۳-۳-۴-۲-۴-۲- تاکید و بیان اهمیت
۱۹۸	۳-۲-۴-۲- فاصله گذاری
۲۱۲	۴-۲-۴-۲- خلاصه مباحث
۲۲۱	۵-۲- علم معانی بعد از زمخشری
۲۲۱	۱-۵-۲- فخر رازی
۲۲۳	۲-۵-۲- سکاکی
229	۳- علم معانی در کتب معاصر فارسی
۲۲۹	۱-۳- فصاحت و بلاغت
۲۲۹	۱-۱-۳- تنافر حروف
۲۳۲	۲-۱-۳- غرابت استعمال

۲۳۶	۳-۱-۱-۳-مخالفت قیاس
۲۳۸	۳-۱-۱-۱-کراهت در سمع
۲۳۸	۳-۱-۲-فصحاح در کلام
۲۳۸	۳-۱-۲-۱-تعقید لفظی
۲۴۱	۳-۱-۲-۲-تعقید معنوی
۲۴۴	۳-۱-۲-۲-۱-ضعف تالیف
۲۴۶	۳-۱-۲-۲-۲-تنافر
۲۴۶	۳-۱-۲-۲-۲-۱-تنافر در معنا
۲۴۷	۳-۱-۲-۲-۲-۲-تنافر در کلمات
۲۴۷	۳-۱-۲-۲-۳-تتابع اضافات
۲۴۸	۳-۱-۲-۲-۴-تکرار
۲۴۸	۳-۱-۳-فصاحت متکلم
۲۴۹	۳-۲-علم معانی
۲۵۱	۳-۲-۱-خبیر
۲۵۱	۳-۲-۲-اسناد خبری
۲۵۱	۳-۲-۲-۱-اسناد حقیقی
۲۵۲	۳-۲-۲-۲-اسناد مجازی

۲۵۲	۱-۲-۲-۳-مجاز عقلی
۲۵۳	۳-۲-۳-اقسام خبر
۲۵۵	۱-۳-۲-۳-خبر ابتدایی
۲۵۸	۲-۳-۲-۳-خبر طلبی
۲۶۱	۱-۳-۲-۳-خبر انکاری
۲۶۵	۴-۲-۳-اغراض و اهداف متکلم
۲۶۵	۱-۴-۲-۳-اغراض اصلی
۲۶۶	۲-۴-۲-۳-اغراض ثانوی
۲۶۶	۱-۴-۲-۳-فرح و انبساط
۲۶۹	۲-۴-۲-۳-اظهار تاسف و اندوه
۲۷۳	۳-۴-۲-۳-استرحام و طلب مهربانی
۲۷۴	۴-۴-۲-۳-تشویق و ترغیب
۲۷۷	۵-۴-۲-۳-هشدار
۲۷۷	۶-۴-۲-۳-توبیخ و ملامت
۲۷۸	۷-۴-۲-۳-نشان دادن آسودگی و پایان یافتن کار
۲۷۸	۸-۴-۲-۳-مفاخره
۲۷۹	۹-۴-۲-۳-اظهار ضعف و بیچارگی

۲۸۱	۱۰-۲-۴-۲-۳-مدح و ستایش ممدوح
۲۸۴	۵-۲-۳-احوال مسندالیه
۲۸۵	۱-۵-۲-۳-ذکر مسندالیه
۲۸۵	۱-۱-۵-۲-۳-تاکید و یادآوری
۲۸۶	۲-۱-۵-۲-۳-تعظیم
۲۸۸	۳-۱-۵-۲-۳-تحقیر
۲۸۹	۴-۱-۵-۲-۳-اظهار شادمانی
۲۹۶	۲-۵-۲-۳-حذف مسندالیه
۲۹۲	۱-۲-۵-۲-۳-کم بودن فرصت
۲۹۳	۲-۲-۵-۲-۳-کراهت از ذکر مسندالیه و تحقیر آن
۲۹۴	۳-۲-۵-۲-۳-شناخته بودن مسندالیه
۲۹۶	۴-۲-۵-۲-۳-رعایت مصلحت
۲۹۷	۵-۲-۵-۲-۳-تعظیم مسندالیه
۲۹۹	۳-۲-۵-۲-۳-معرفه بودن مسندالیه
۲۹۹	۱-۳-۲-۵-۲-۳-اسم بودن مسندالیه
۳۰۱	۲-۲-۵-۲-۳-ضمیر
۳۰۷	۳-۲-۵-۲-۳-موصول

۳۱۴	۳-۲-۵-۳-۴- همراه حرف ندا
۳۱۵	۳-۲-۵-۳-۵- مضاف‌الیه بودن مسندالیه
۳۱۶	۳-۲-۵-۴- نکره بودن مسندالیه
۳۱۶	۳-۲-۵-۴-۱- اشاره به مصادیق
۳۱۸	۳-۲-۵-۴-۲- ناشناخته ماندن مسندالیه
۳۱۹	۳-۲-۵-۴-۳- بیان نوع
۳۲۰	۳-۲-۵-۴-۴- بزرگداشت مسندالیه
۳۲۲	۳-۲-۵-۴-۵- تحقیر و تقلیل مسندالیه
۳۲۵	۳-۲-۵-۴-۶- نشان دادن کثرت
۳۲۹	۳-۲-۵-۴-۷- اراده‌ی فردی معین از افراد جنس
۳۲۹	۳-۲-۵-۴-۸- کم اطلاعی از مسندالیه از طرف گوینده
۳۳۰	۳-۲-۵-۵- مقید ساختن مسندالیه
۳۳۰	۳-۲-۵-۵-۱- مقید به صفت
۳۳۲	۳-۲-۵-۵-۲- مقیدشدن به وسیله‌ی تاکید
۳۳۴	۳-۲-۵-۵-۳- مقید به اضافه
۳۳۵	۳-۲-۵-۵-۴- مقید به حال
۳۳۶	۳-۲-۵-۵-۵- مقید به شرط

- ۳۳۷ ۶-۵-۲-۳- تقدم مسنداليه به مسند
- ۳۳۷ ۱-۶-۵-۲-۳- بشارت دادن
- ۳۳۸ ۲-۶-۵-۲-۳- اظهار دلتنگی
- ۳۳۹ ۳-۶-۵-۲-۳- تحقیر مسنداليه
- ۳۴۰ ۴-۶-۵-۲-۳- تعظیم و بزرگداشت مسنداليه
- ۳۴۱ ۵-۶-۵-۲-۳- مسرت و خوشحالی
- ۳۴۳ ۶-۶-۵-۲-۳- تصریح بر نفی عموم
- ۳۴۴ ۶-۲-۳- احوال مسند
- ۳۴۴ ۱-۶-۲-۳- تقدم مسند
- ۳۴۴ ۱-۱-۶-۲-۳- بشارت و اظهار سرور
- ۳۴۶ ۲-۶-۲-۳-۱-۱- تنبيه و ارشاد
- ۳۴۶ ۳-۶-۲-۳-۱-۱- قصر مسنداليه بر مسند
- ۳۴۸ ۴-۶-۲-۳-۱-۱- مسندغرض اصلی متکلم باشد
- ۳۴۹ ۵-۶-۲-۳-۱-۱- تاسف بر مسند
- ۳۴۹ ۶-۶-۲-۳-۱-۱- تفال و اظهار خوشی
- ۳۵۰ ۲-۶-۲-۳- حذف مسند
- ۳۵۰ ۱-۶-۲-۳-۲- حذف به قرینه‌ی لفظی

۳۵۱	۳-۲-۶-۲-۲- حذف به قرینه‌ی معنوی
۳۵۲	۳-۲-۶-۲-۳- به واسطه‌ی تنگی مجال
۳۵۴	۳-۲-۶-۲-۴- در جواب کسی
۳۵۵	۳-۲-۶-۳- مقید ساختن مسند
۳۵۵	۳-۲-۶-۳-۱- مقید به صفت
۳۵۵	۳-۲-۶-۳-۲- مقید به تاکید
۳۵۵	۳-۲-۶-۳-۳- مقید به حال
۳۵۶	۳-۲-۶-۳-۴- مقید به اضافه
۳۵۶	۳-۲-۶-۳-۵- مقید به شرط
۳۶۰	۳-۲-۷- انشا
۳۶۰	۳-۲-۷-۱- انشای طلبی
۳۶۰	۳-۲-۷-۲- انشای غیر طلبی
۳۶۰	۳-۲-۷-۲-۱- امر
۳۶۱	۳-۲-۷-۲-۱-۱- عبرت
۳۶۱	۳-۲-۷-۲-۱-۲- دعا
۳۶۴	۳-۲-۷-۲-۱-۳- تمنا و آرزو و درخواست
۳۶۸	۳-۲-۷-۲-۱-۴- ارشاد و ترغیب

۳۷۱	۵-۱-۲-۷-۲-۳- تهديد و تحذير
۳۷۳	۶-۱-۲-۷-۲-۳- اباحه
۳۷۷	۷-۱-۲-۷-۲-۳- تعجيز
۳۷۹	۸-۱-۲-۷-۲-۳- تعجب
۳۸۳	۹-۱-۲-۷-۲-۳- استهزا
۳۸۵	۱۰-۱-۲-۷-۲-۳- استرحام
۳۸۶	۲-۲-۷-۲-۳- استفهام
۳۸۷	۱-۲-۲-۷-۲-۳- حسرت
۳۸۸	۲-۲-۲-۷-۲-۳- تعجيز
۳۸۹	۳-۲-۲-۷-۲-۳- توبيخ و ملامت
۳۹۱	۴-۲-۲-۷-۲-۳- تشويق
۳۹۱	۵-۲-۲-۷-۲-۳- تحقير
۳۹۳	۶-۲-۲-۷-۲-۳- تعجب
۳۹۶	۷-۲-۲-۷-۲-۳- تعظيم
۳۹۷	۸-۲-۲-۷-۲-۳- ارشاد
۳۹۷	۹-۲-۲-۷-۲-۳- تنبيه
۴۰۰	۱۰-۲-۲-۷-۲-۳- تجاهل

۴۰۱	۱۱-۲-۲-۷-۲-۳- انکار تکذیبی
۴۰۳	۱۲-۲-۲-۷-۲-۳- انکار توبیخی
۴۰۳	۱۳-۲-۲-۷-۲-۳- استبطا
۴۰۴	۱۴-۲-۲-۷-۲-۳- امر
۴۰۶	۱۵-۲-۲-۷-۲-۳- استبعاد
۴۰۷	۱۶-۲-۲-۷-۲-۳- تقرير
۴۰۹	۳-۲-۷-۲-۳- نهی
۴۰۹	۱-۳-۲-۷-۲-۳- تمنا و آرزو
۴۱۳	۲-۳-۲-۷-۲-۳- دعا
۴۱۶	۳-۳-۲-۷-۲-۳- ارشاد و راهنمایی
۴۱۸	۴-۳-۲-۷-۲-۳- توبیخ و ملامت
۴۲۱	۵-۳-۲-۷-۲-۳- تهدید و تحذیر
۴۲۳	۶-۳-۲-۷-۲-۳- دوام
۴۲۴	۷-۳-۲-۷-۲-۳- بیان عاقبت کار
۴۲۴	۸-۳-۲-۷-۲-۳- تشویق
۴۲۴	۹-۳-۲-۷-۲-۳- استرحام
۴۲۵	۱۰-۳-۲-۷-۲-۳- ریشخند

۴۲۶	۴-۲-۷-۲-۳- ندا
۴۲۶	۴-۲-۷-۲-۳-۱- اظهار مسرت
۴۲۷	۴-۲-۷-۲-۳-۲- اغرا
۴۲۸	۴-۲-۷-۲-۳-۳- بیان تحسر و اندوه
۴۳۰	۴-۲-۷-۲-۳-۴- تذکر
۴۳۱	۴-۲-۷-۲-۳-۵- تحذیر
۴۳۲	۴-۲-۷-۲-۳-۶- تعجب
۴۳۳	۴-۲-۷-۲-۳-۷- تواضع
۴۳۴	۴-۲-۷-۲-۳-۸- استغاثه
۴۳۵	۴-۲-۷-۲-۳-۹- تعظیم
۵۳۶	۴-۲-۷-۲-۳-۱۰- تحقیر
۴۳۷	۴-۲-۷-۲-۳-۱۱- دعا
۴۳۸	۸-۲-۳- قصر و حصر
۴۳۹	۸-۲-۳-۱- انواع قصر بر مبنای اعتقاد مخاطب
۴۳۹	۸-۲-۳-۱-۱- قصر افراد
۴۴۲	۸-۲-۳-۱-۲- قصر قلب
۴۴۷	۸-۲-۳-۱-۳- قصر تعیین

۴۵۰	۲-۸-۲-۳- قصر صفت
۴۵۳	۳-۸-۲-۳- قصر موصوف
۴۵۵	۹-۲-۳- ایجاز
۴۵۵	۱-۹-۲-۳- ایجاز حذف
۴۵۸	۲-۹-۲-۳- ایجاز قصر
۴۶۲	۳-۹-۲-۳- ایجاز مخل
۴۶۳	۱۰-۲-۳- اطناب
۴۶۴	۱-۱۰-۲-۳- ایضاح بعد از ابهام
۴۶۷	۲-۱۰-۲-۳- تاکید از راه تکرار
۴۶۹	۳-۱۰-۲-۳- ذکر خاص بعد از عام
۴۷۲	۴-۱۰-۲-۳- ذکر عام بعد از خاص
۴۷۲	۵-۱۰-۲-۳- تکمیل
۴۷۴	۶-۱۰-۲-۳- اعتراض
۴۷۶	۷-۱۰-۲-۳- ایغال
۴۷۹	۸-۱۰-۲-۳- تزییل یا تتمیم
۴۸۰	۱۱-۲-۳- مساوات
۴۸۱	۱۲-۲-۳- وصل

۴۸۱	۱-۱۲-۲-۳- اتحاد در جمله از لحاظ خبر یا انشا
۴۸۳	۲-۱۲-۲-۳- تعدد مسند
۴۸۵	۳-۱۲-۲-۳- تعدد مسندالیه
۴۸۶	۴-۱۲-۲-۳- وقتی جمله‌ی دوم حاصل جمله‌ی اول باشد
۴۸۸	۱۳-۲-۳- فصل
۴۸۸	۱۳-۲-۳- ۱- کمال اتصال
۴۹۲	۱۳-۲-۳- ۲- کمال انقطاع
۴۹۷	۱۳-۲-۳- ۳- شبه کمال اتصال
۵۰۲	۳-۳- خلاصه مباحث
۵۰۷	فصل سوم: مبانی نظری
۵۰۷	۱- مقدمه
۵۰۹	۲- کلیات نقش‌گرایی
۵۱۹	۳- فرانش متن: بند به مثابه‌ی پیام
۵۲۴	۱-۳- آغازگر در بندهای خبری
۵۲۵	۲-۳- آغازگر در بندهای استفهامی
۵۲۸	۳-۳- آغازگر در بندهای امری
۵۲۹	۴-۳- ارتباط آغازگر با فرآیند

۵۳۸	۳-۵- واحد اطلاع
۵۴۳	۳-۶- بررسی‌های انجام شده در زبان فارسی
۵۴۴	۳-۶-۱- بیرنر و ماهوتیان
۵۴۷	۳-۲-۶- راسخ مهند
۵۴۸	۳-۶-۳- رضایی و طیب
۵۵۰	۳-۷- دستوری شدگی
۵۵۰	۴- فرانقش بینافردی: بند به مثابه‌ی مبادله
۵۵۸	۵- فرانقش تجربی: بند به مثابه‌ی بازنمایی
۵۶۹	۶- انسجام
۵۸۴	۷- خلاصه مباحث
۵۹۰	فصل آخر: نگاهی دیگر به علم معانی
۵۹۰	۱- فصاحت و بلاغت
۵۹۵	۲- موضوع علم معانی
۵۹۶	۳- اقسام خبر
۵۹۶	۳-۱- تقسیم خبر: ابتدایی یا تاکیدی
۵۹۷	۴- اغراض ثانوی
۶۰۰	۴-۱- اغراض ثانوی خبر

۶۰۰	۴-۱-۱- پیشنهاد و دستور
۶۰۲	۴-۱-۲- خبر
۶۰۳	۴-۲- اغراض ثانوی دستور و پیشنهاد
۶۰۷	۴-۲-۱- خبر
۶۰۷	۴-۲-۲- دستور و پیشنهاد
۶۱۰	۴-۳- سوال
۶۱۰	۴-۳-۱- خبر
۶۱۱	۴-۳-۱-۱- خبر در مقام اخبار
۶۱۴	۴-۳-۱-۲- خبر در مقام عاطفه
۶۱۸	۴-۳-۲- دستور و پیشنهاد
۶۲۰	۵- تقدیم و تاخیر
۶۲۱	۵-۱- تقدیم و تاخیر در جمله
۶۲۳	۵-۱-۱- برجسته‌سازی
۶۲۳	۵-۱-۱-۱- موضوع شدن
۶۲۵	۵-۱-۱-۲- ویژگی بخشیدن
۶۲۶	۵-۱-۱-۳- اهمیت بخشیدن
۶۳۰	۵-۲- تقدیم و تاخیر در گروه اسمی

۶۵۰	۳-۵- تقدیم در مقام حصر و قصر
۶۵۰	۶- حصر و قصر
۶۵۱	۱-۶- قصر تعیین
۶۵۱	۲-۶- قصر افراد و قصر قلب
۶۵۱	۱-۲-۶- قصر افراد
۶۵۳	۲-۲-۶- قصر قلب
۶۵۴	۷- انسجام
۶۵۴	۱-۷- حذف
۶۵۴	۱-۱-۷- حذف مسندالیه
۶۵۶	۱-۱-۱-۷- توجه منفی
۶۵۸	۲-۱-۱-۷- توجه مثبت
۶۵۹	۲-۱-۷- حذف مسند
۶۶۱	۲-۷- ذکر و عدم ذکر
۶۶۱	۱-۲-۷- ذکر مسندالیه
۶۶۲	۲-۲-۷- ذکر مسند
۶۶۵	۳-۲-۷- عدم ذکر مسندالیه یا مسند
۶۶۶	۳-۷- تعریف و تنکیر مسندالیه و مسند

۶۶۶	۱-۳-۷- تعاریف
۶۷۰	۲-۳-۷- نکره
۶۷۵	۳-۳-۷- معرفه
۶۷۹	۴-۳-۷- مقید ساختن
۶۸۳	۴-۷- ایجاز و اطناب و مساوات
۶۸۳	۱-۴-۷- ایجاز
۶۸۴	۱-۱-۴-۷- ایجاز حذف
۶۸۷	۲-۱-۴-۷- ایجاز منحل
۶۸۸	۲-۴-۷- اطناب
۶۸۸	۱-۲-۴-۷- اطناب ممل
۶۸۸	۲-۲-۴-۷- اطناب غیر ممل
۶۸۹	۱-۲-۲-۴-۷- ایضاح بعد از ابهام
۶۹۰	۲-۲-۴-۷- ابهام بعد از ایضاح
۶۹۰	۳-۲-۴-۷- تکرار
۶۹۲	۴-۲-۴-۷- ذکر خاص بعد از عام
۶۹۳	۵-۲-۴-۷- ذکر عام بعد از خاص
۶۹۴	۶-۲-۴-۷- تکمیل

۶۹۴	۷-۲-۲-۴-۷- تزییل
۶۹۵	۷-۲-۲-۴-۷- ایغال
۶۹۵	۷-۲-۲-۴-۷- اعتراض
۶۹۷	۷-۵- فصل و وصل
۶۹۹	۷-۵-۱- تعریف
۷۰۰	۷-۵-۲- اغراض ثانوی وصل و فصل
۷۰۰	۷-۵-۲-۱- کارکردهای وصل
۷۰۱	۷-۵-۲-۲- کارکردهای فصل
۷۰۲	۷-۵-۳- استیناف
۷۰۸	۷-۵-۳-۱- استیناف در گروه اسمی
۷۰۹	۷-۵-۴- حروف عطف (ربط)
۷۰۹	۷-۵-۴-۱- و
۷۱۴	۷-۵-۴-۲- پس
۷۱۶	۷-۵-۴-۳- سپس
۷۱۸	۷-۵-۵- شرط و جزای شرط
۷۱۹	۷-۵-۶- استثنا
۷۲۱	۷-۵-۷- استدراک و استطراد

۷۲۲	۸-۵-۷-استخدام و اسلوب حکیم
۷۲۳	۹-۵-۷-التفات
۷۲۵	۸- خلاصه مباحث
۷۳۶	۹- فهرست منابع و مآخذ
۷۴۷	۱۰- ۱- واژه نامه انگلیسی به فارسی
۷۵۹	۱۰- ۲- واژه نامه فارسی به انگلیسی

چکیده

علم بلاغت محصول تدبیر مسلمانان در کلام الله است و موضوعش بررسی محاسن و معایب کلام است. از آن جایی که زبان قرآن مطمح نظر بوده، همیشه تمرکز بر زبان عربی بوده است. در زبان فارسی این امر مخصوصاً در علم معانی بیشتر از دیگر شقوق بلاغت چون بدیع و بیان آزردهنده است چون علم معانی ارتباط تنگاتنگی با نحو دارد. به نظر ما علم معانی موجود در زبان فارسی مفید نیست چون عمیقاً تحت تاثیر بلاغت عربی است و ربطی به زیبایی‌شناسی و اقتضائات زبان فارسی ندارد. برای بازنویسی علم معانی روش کار ما این بوده است که به سراغ سرچشمه‌های بلاغت برویم. در میان اسلاف بلاغت اسلامی توجه ما به عبدالقاهر جرجانی و جارالله زمخشری بوده است و اگر قبل و بعد از این دو بررسی شده‌اند به سبب فهم بهتر این دو بوده است.

از آن سو زبان‌شناسی نقش‌گرا بسیار به کار ما می‌آید چرا که بر این آموزه استوار است که هیچ دو صورت زبانی هم-معنی نیستند و از تصویرگونگی سخن می‌گوید. در آثار حاضر تمرکز ما بیشتر بر آثار مایکل هلیدی بوده است و از فرانش‌ها و انسجام سخن گفته‌ایم. اصطلاحات زبان‌شناسی به ما در تقسیم‌بندی دقیق و کمی مطالب کمک می‌کند. کتب معانی معاصر دیده و شواهد آن‌ها همگی به قصد نقد، نقل شده‌اند. این کار وقت‌گیر از این جهت ضروری بود که نارسایی نظام موجود را در تحلیل شواهد نشان دهد. در فصل آخر ما آرای خود را تنظیم کردیم بر اساس آن چه از جرجانی، زمخشری، هلیدی و البته سنت علم معانی آموخته بودیم.

در تعریف ما کلام نشان‌دار موضوع علم معانی است و هر کلامی که از حالت عادی و استاندارد زبان خارج شود کلام نشان‌دار است. سعی بر این بوده که سیر مباحث با کتب علم معانی منطبق باشد تا ذهنیت آموخته با این سنت یک باره مشوش نشود و تفهیم و تفاهم مختل نشود اما خود را کاملاً ملزم به این سنت نکرده‌ایم. عناوین این فصل مانند فصاحت و بلاغت، اقسام خیر، اغراض ثانوی، حصر و قصر و ... در کتب موجود علم معانی هم دیده می‌شود اما تعریف و تحلیل‌های ما از این عناوین با آن چه در کتب موجود متفاوت است. سعی بر این بوده است برای تحلیل‌ها از ملاک‌های کمی و نحوی استفاده شود. از این که بر اساس معنای تجربی و واژگانی، تحلیل‌های ذوقی و من‌عندی داده شود پرهیز شده است. همین طور مفصلاً به بحث وصل و فصل پرداخته شده است که در بلاغت عربی جایگاه ویژه دارد اما در معانی فارسی به دلیل نبود تعریف دقیق یا آن را بی‌فایده دانسته‌اند یا سرسری از آن گذشته‌اند. سعی بر این بوده که عنوان‌های متفاوت بر اساس کارکردهای متفاوت باشد نه حالات متفاوت متصور دستوری. به همین سبب گاه بسیاری از کارکردها یا حالات معرفی شده در معانی موجود غلط فرض شده‌اند و گاه بعضی نیز با هم یکی فرض شده‌اند.

واژگان کلیدی: بلاغت، زبان‌شناسی نقش‌گرا، تصویرگونگی، نشان‌داری، معنای ثانوی